Richtlijnen thema complexe scheiding
Veilig Thuis Amsterdam-Amstelland

Dit document bevat een aantal tips en aandachtspunten ten aanzien van het thema complexe scheiding.
Het is bedoeld voor intern gebruik. De auteur is verantwoordelijk voor het up to date houden van de informatie.

A. Algemene informatie en begripsaanduiding

Complexe scheidingen zijn scheidingen waarbij sprake is van een langdurig conflict, vijandigheid, schuld en emotionele instabiliteit. Partners nemen onvoldoende verantwoordelijkheid voor hun aandeel in de ruzies.

Een paar kenmerken:

1. Bewust negatief over de ex-partner praten met als doel anderen te beïnvloeden en te betrekken in de strijd.
2. De verhalen van de ouders komen niet meer overeen.
3. Het regelen van belangrijke zaken die bij de scheiding horen (financiën, opvoedingsafspraken, omgang) verloopt zeer moeizaam. Interventies van derden (advocaten, mediators, rechters, hulpverlening) zijn een vereiste.
4. Er wordt niet meer gezocht naar gezamenlijke oplossingen.
5. Ouders zijn het niet eens over de aanpak van de opvoeding en hebben ieder een ander idee over wat het belang van hun kind is.
6. Familie en vrienden raken erbij betrokken en hebben het gevoel dat zij één kant moeten kiezen.
7. Er is strijd om de kinderen terwijl hun ontwikkeling en hun welzijn uit beeld raken.

B. Advies & aannemen meldingen

Checklist bij meldingen van een ouder

1. De meldende ouder kan *niet anoniem* melden.
2. Wat is er tot nu toe geprobeerd? Welke hulpverlening is er betrokken (geweest)? En met welk effect?
3. De meldende ouder is zelf verantwoordelijk voor het op de hoogte stellen van de andere ouder over de inhoud van de zorgen die hij of zij heeft gemeld.
4. De meldende ouder heeft de zorgen gedeeld met de andere ouder. De ouders hebben samen geprobeerd om tot oplossingen te komen. De meldende ouder brengt de andere ouder op de hoogte van de inhoud van de melding bij Veilig Thuis.
5. Indien de melder het verhaal van de kinderen vertelt, moet er aandacht zijn voor de impact van de melding op de kinderen. Weten de kinderen dat hun verhaal hiervoor wordt gebruikt? Is dit met hun besproken? Let op de loyaliteit van de kinderen die soms 'sterke' verhalen vertellen aan de andere ouder omdat ze er vanuit gaan dat de andere ouder dit wil horen.
6. Hoe is het gezag geregeld? Als een ouder geen gezag heeft: Is de ouder uit het gezag ontheven of is het gezag nooit aangevraagd?
7. Hoe is de omgang vastgelegd? Is er een ouderschapsplan? Door wie is het vastgesteld?
8. Is er een opdracht vanuit de Rechtbank? Zijn er nog lopende juridische procedures?
9. Is de politie ooit betrokken geweest? Is er een contactverbod?
10. Heeft de Raad voor de Kinderbescherming onderzoek gedaan naar de situatie? Zo ja, wat was hun advies?

Voor de start van het onderzoek helpt het wanneer de Frontoffice de kaders en werkwijze van Veilig Thuis uitlegt:

1. Veilig Thuis spreekt ouders gezamenlijk in het onderzoek.
2. Het onderzoek is gericht op vermoedens van kindermishandeling en de oorzaken die hieraan ten grondslag liggen.
3. Vervolgens wordt gekeken wat nodig is aan hulpverlening en regie. Hierbij zal de hele opvoedingssituatie bekeken worden.

Bespreek de zaak in het MDO, ICO of spreekuur Scheiding, voordat je een besluit neemt.

C. Onderzoek

Tip: Na de inleiding en het bespreken van de inhoud vragen wat de wensen zijn van de ouders voor de kinderen. Aan welke doelen werken ze? Schrijf dat op. Zoek naar de doelen die overeenkomen. Kijk ook naar de rest van de doelen: Zijn die voor de andere ouder hinderlijk of vindt hij/zij ze eventueel ook belangrijk?

Hoe willen de ouders verder aan hun doelen

Checklist

1. Wat zijn de onderzoeksvragen? Als je hier geen antwoord op hebt, breng dan eerst de zaak in het MDO, ICO of het spreekuur Complexe scheiding
2. Ouders worden uitgenodigd voor een gezamenlijk gesprek.
3. Bespreek vanaf het begin hoe de informatiewisseling plaatsvindt: telefonisch als het urgent is en verder op de mail met een cc aan de andere ouder.
4. Documenten die aanvullend zijn voor het onderzoek (oude rapportages, beschikkingen, ouderschapsplan etc.) worden verstuurd aan VT mits beide ouders geïnformeerd zijn en hiermee akkoord gaan.

Onderwerpen voor de gesprekken

1. Erkennen de ouders de zorgen die gemeld zijn? Wat willen ouders veranderen aan de huidige situatie?
2. Wat hebben ze tot nu toe geprobeerd en met welk resultaat?
3. Wat denken ze zelf dat nodig is om de zorgen weg te nemen?
4. Wat merken de kinderen van de huidige situatie?
5. Hoe zijn zorgtaken en omgang verdeeld tussen de ouders?
6. Hoe verloopt de overgang van de ene ouder naar de andere? Hoe overleggen de ouders met elkaar? Dit moet helder en duidelijk zijn, zodat er geen misverstanden kunnen ontstaan.

Op het moment dat de ouders iets in het gesprek doen dat negatief is, wijs hen op de gezamenlijke doelen en vraag hen hierop te focussen.

Op het moment dat duidelijk is hoe de ouders verder aan hun doelen gaan werken, blijven de resterende doelen over.

Zijn dat de doelen voor de hulpverlening? Zie jij nog andere risicofactoren die vertaald kunnen worden in doelen?

Tip: Stuur na elk gesprek een samenvatting van het gesprek naar beide ouders. Op deze manier zijn de ouders al op de hoogte van de inhoud van het dossier (waar de meeste klachten over gaan). De onderzoeker van Veilig Thuis moet alleen de conclusie schrijven. En daar kunnen ouders moeilijk over discussiëren aangezien de conclusie gebaseerd is op de inhoud van het onderzoek.

Vragen aan de ouders m.b.t. het kind

1. Hoe hebben de ouders de scheiding aan het kind verteld?
2. Hebben ouders dit samen gedaan of apart?
3. Wat hebben ouders aan hun kind verteld over de scheiding?
4. Hoe was het kind voor de scheiding?
5. Wat is er veranderd na de scheiding?
6. Merken ouders dat alleen thuis?
7. Merken anderen dit ook? (School, familie, vrienden)
8. Wat zou het kind zeggen over de conflicten?
9. Functioneert het kind anders bij moeder en vader?
10. Wat zijn de overeenkomsten? (denk aan de vragenlijst voor ouders die gescheiden opvoeden)
11. Wat zijn de verschillen?
12. Hoe ontwikkelt het kind zich? (Vraag toestemming voor het benaderen van school, huisarts en andere betrokkenen.)
13. Hoe zien ouders dat het goed gaat met het kind?
14. Hoe zien ouders dat het niet goed gaat met het kind?

Gesprek met kinderen

Vanaf vier jaar is het mogelijk om met kinderen een gesprek te voeren. Voor een kind dat jonger is dan vier jaar biedt de interactie tussen kind en ouder belangrijke informatie. Het kan voor een jong kind prettig zijn, wanneer het eerste gesprek plaatsvindt in het huis van de verzorgende ouder, maar liefst niet in de nabijheid van de ouder. Gezien de loyaliteit die de kinderen voelen en hoe deze beïnvloedt wordt door de aanwezigheid van één van de ouders, gaat de voorkeur naar uit om het kind op school/ bso te spreken. Vraag toestemming aan ouders en school/bso.

Bespreek met het kind wie je bent en waarom je er bent. Laat het kind weten dat je er speciaal voor hem bent. Neem zijn/haar verhaal serieus en houd er rekening mee dat het kind altijd loyaal is aan beide ouders. Laat het kind weten dat je altijd eerst vooraf met hem/haar overlegt over wat aan ouders verteld gaat worden. Behalve als het kind iets vertelt, waarover de onderzoeker zich ernstig zorgen maakt. Dan moet de onderzoeker dit met ouders bespreken nadat de onderzoeker dit eerst met het kind heeft besproken.

Ga altijd na of het kind behoefte heeft aan een neutraal persoon of een groep leeftijdsgenoten om zijn ervaringen uit te wisselen.

Onderwerpen en vragen om te bespreken met het kind

1. Wie je bent.
2. Waarover komt de onderzoeker praten?
3. Wat doet de onderzoeker precies?
4. Wat doet de onderzoeker met wat het kind vertelt?

Het kind in de situatie:

1. Wat is er allemaal veranderd?
2. Wat is hetzelfde gebleven?
3. Wat zijn voor jou belangrijke zaken?
4. Je hebt nu twee huizen. Hoe is dat voor je?
5. Hoe gaat het als je van het ene huis naar het andere gaat?
6. Hoe vind je dat het nu gaat?
7. Wat doe je als je ouders ruzie maken?
8. Wat zouden je ouders kunnen doen om jou te helpen?
9. Wat maakt je blij en wat maakt je verdrietig?
10. Wat zou je het liefst morgen anders willen? Waar heb je last van?

De onderzoeker kan gebruik maken van de drie huizen, mits de ouders akkoord geven.

Aan de hand van de vragen kunnen de zorgen en krachten van de kinderen worden vastgesteld

1. Zijn er stresssignalen bij het kind?
2. Zijn er signalen van loyaliteitsproblematiek?
3. In welke fase van de rouwverwerking/verlies zit het kind?
4. Is het kind betrokken geweest bij ruzies en geweld van ouders?
5. Zijn de ouders emotioneel beschikbaar voor het kind?
6. Zijn er signalen van parentificatie?
7. Is er sprake van verbroken familieverbanden?
8. Zijn er voor het kind onduidelijkheden, bijvoorbeeld woonplek en omgang?
9. Komt het kind iets tekort door de scheiding?

Beschrijf wat de zorgen zijn en wat de sterke punten zijn. Beschrijf vervolgens welke invloed de zorgen en sterke punten hebben op de veiligheid van de minderjarige(n).
Op basis van het gesprek met ouders en het kind worden er afspraken gemaakt over wat nodig is om de zorgen weg te nemen. Wat moet er veranderen en hoe? Maak hierover afspraken met de ouders en het kind. Probeer de hulp die je nodig acht te beschrijven en geen programma's te noemen. Dit omdat de sociale kaart continue verandert en de regiehouders veel beter op de hoogte zijn met het actuele aanbod. Dit alles resulteert uiteindelijk in een duidelijk plan gekoppeld aan de conclusie.

D. Hulpmiddelen

1. Kennis van de Richtlijnen Scheiding (NJI) en de syllabus
2. Veiligheidsplan: Maak een veiligheidsplan waarbij minimaal als bodemeis is opgenomen dat 'het kind geen getuige mag zijn van de strijd tussen de ouders'.
3. Kaarten 'Sterk uit elkaar'.
4. Tekeningen.
5. Brieven van Villa Pinedo (WWW.VILAPINDEO.NL)
6. MDO, ICO of spreekuur met pva en wie wordt uitgenodigd voor het meldingsgesprek.
7. Juridische handout.
8. Vragenlijsten voor gescheiden ouders met stellingen.
9. Op de website van Veilig Thuis komt een stukje met uitleg over de rol en werkwijze van Veilig Thuis in deze zaken.
10. Theorie / Juridische aspecten.

G. Antwoorden op veel gestelde vragen

Zie U schijf/ algemeen/ 2018 mappen/ werkgroep complexe scheiding/ documenten inwerkprogramma/ 2019 inwerkprogramma/ tips bij complexe scheiding.